

СТАНОВИЩЕ

От проф. дпсн Теодора Стойчева Стоева

Относно: научни трудове, предоставени за участие в обявен в ДВ, бр. 60 от 14.07. 2023г. конкурс за академична длъжност „доцент“ в Педагогически факултет на Тракийски университет, Ст. Загора, по професионално направление 3.2. Психология, 3. Социални, стопански и правни науки

Единствен кандидат в конкурса е ас.д-р Неделина Здравкова Колева, асистент в катедра „Педагогически и социални науки“, Педагогически факултет на Тракийски университет, Стара Загора. Подадените документи отговарят на основните изисквания на Закона за развитие на академичния състав в РБ и Правилника за неговото приложение за заемане на академичната длъжност „доцент“.

Участието на ас. Колева е естествено продължение на нейното академично развитие от 2008г до момента. Професионалната ѝ биография и целокупната ѝ научна продукция показва един съществен факт-за този период преподавателската ѝ и изследователската ѝ дейност са посветени изключително в областта на Педагогическата и Възрастова психология. Отбелязвам този факт, за да подчертая, че научните ѝ публикации имат характера на теоретико-емпирични изследвания, релевантни на лекционните курсове и семинарни занятия, които провежда. В този смисъл университетската реализация на ас. Колева протича в духа на класическата традиция за покритие на изследователя и преподавателя. От значение е и факта, че тя има придобитата професионална квалификация в областта на психологическото консултиране, което е дейност с практико-приложна насоченост. Ръководител е и на учебна практика на студенти. В тази връзка нейната дейност е пример за осъществяване на връзка между теорията и практиката, като по този начин тя показва, че фундаменталното знание има директно практическо приложение.

Биографична справка и обща характеристика на трудовете на кандидата

Ас. Колева започва преподавателската си дейност през 2008г. Общата ѝ учебна натовареност съответства на изискуемия минимум. Тя чете лекционни курсове по „Социална психология“, „Превенция на зависимостите“ и осъществява семинарни занятия по дисциплините: „Педагогическа психология“, „Психология на индивидуалните различия“, „Психологическа и педагогическа характеристика на ранното детство“ на бакалаварско равнище в Тракийски университет, Стара Загора. В магистърска степен тя води лекционния курс „Психологическо консултиране и личностно развитие на деца със СОП“ и упражнения по Педагогическа психология. Прави впечатление, че преподаваните от нея курсове в своята съвкупност отразяват цикъл от взаимодопълващи се дисциплини в областта на Педагогическата и Възрастова психология.

Ас. Здравкова е представила 2 списъка на научните си публикации-общо 20 на брой, в които се включват дисертационен труд, 3 монографии, статии, студия и доклади, публикувани в международни и български списания, сборници у нас и в чужбина.

Предмет на настоящия конкурс са:

-3 монографии, във всички тях тя е самостоятелн автор

-7 статии и

-1 студия

Монографиите са издадени в утвърдено българско издателство- ИК „Кота“, Стара Загора. Статиите са публикувани в престижни български и чуждестранни списания като: „Педагогически форум“, „Science and technologies“. Има публикации на български и английски език.

Актуалността на проблематиката, към която е ориентирана ас. Колева се доказва от позоваванията на резултатите от нейните изследвания, станали предмет на обсъждане от страна на други изследователи. Броят на цитиранията на трудовете ѝ в научни издания –реферирани и индексирани в световно известни бази данни, в монографии и колективни томове е показател за значимостта на нейните научни постижения, признати от други учени. Налични са позовавания и от чуждестранни изследователи, което показва, че ас. Колева има силно авторско присъствие в академичното пространство не само на българската, но и на международната научна общност.

Наукометричните показатели на кандидата надхвърлят минималните изисквани точки по различните критерии, предвидени в Правилника за развитие на академичния състав на Тракийския университет за придобиване на академичната длъжност „доцент“.

Важно е да се отбележи, че ас. Колева е участник в редица научни форуми у нас и в чужбина, както и в международни образователни семинари.

Ас. Колева е член на научни и професионални организации- Общество по Индивидуална психология „Алфред Адлер“ и Съюза на учените.

Научна дейност

Научната дейност на ас. Колева се отличава с комплексност и последователност. Тя участва в изследването на актуални с приложна значимост въпроси от тематичното поле на Педагогическата и Възрастова психология. Това показва професионална сензитивност на кандидата към важни за психологията и практиката въпроси.

Във фокуса на изследователския ѝ интерес са психологически проблеми като: социалния интерес, социалната отговорност, възпитателната среда, професионалната пригодност на учителя. Обединяващ център на многообразието от проблеми в разработките ѝ се явяват идеите на Ал. Адлер, разглеждан като предшественик на съвременната хуманистична психология, представящ едно по-оптимистично становище за човека като част от социалната среда. Така ас. Колева става изразител на новия социално- ориентиран подход на изследване на психиката на човека. Претенциите на този подход са за излаз от затворения свят на идеите и насоченост към практиката. Всичко това дава основание ас. Колева да превърне този подход в основополагащ при третирането на проблеми от областта на Педагогическата и Възрастова психология. Крайгълен камък на научните ѝ търсения става понятието за социален интерес, ключова концепция в индивидуалната психология. Тя активно се включва в потока от усилия на множество учени за утвърждаването на социалния интерес като парадигма за психично здраве и като модел за възприемане на света.

Зенит в нейните научни търсения в тази посока откриваме в монографията „Стил на живот и социален интерес в предучилищна възраст“, която е представена за основен хабилитационен труд. Теоретичният дизайн се разгръща по посока осмислянето на водещите конструкти „стил на живот“ и „социалния интерес“, третиращи като основни фактори за социализацията на индивида. Теоретичните постановки, свързани с тези конструкти са разглеждани в нужната пълнота и съдържателност. В разглеждането и критичната им оценка ас. Колева проявява завидна способност да разкрива и изпълва с конкретен смисъл съдържанието на абстрактни понятия в тази област-като социализация и адаптация. За да избистри авторската си позиция тя се позовава на становищата на учени, с които води полемика по дискуссионни въпроси като този за факторите за формиране на привързаност, която се явява основен механизъм в социализацията на детето. Така в дискурса на разнопосочно мислене, ас. Колева обобщава основното си допускане за това, че взаимодействието между емоционалното и социално развитие на детето е базата за развитие на неговата идентичност и адекватно социално функциониране. Ас. Колева убедено защитава тази теза като извършва сравнителен анализ на водещите гледни точки за социалното развитие и социалния интерес, преминавайки през класическите идеи на емблематични за психологията наука като А.Адлер, З.Фройд, и Л. Виготски, достигайки до съвременните схващания на проблема на Йостен и Екстейн.

Разработката изобилства с данни, резултат на емпирични изследвания, които повишават доказателствената стойност на представените абстрактни теоретични конструкти, което верифицира тяхната доставерност, с което се обезпечава научната значимост на изследването.

По отношение на изследователската методология трябва да се отбележи, че на изследвания конструкт-социалния интерес е намерена подходяща операционализация в съответни на него променливи на базата на зададената теоретична рамка. Това е показател за съблюдаване на универсалния научен принцип за съответствие между теоретичен модел и емпиричен метод. Получените резултат валидират допусканията на автора за социалното развитие при деца от различни етнокултурни групи. Изведените изводи на базата на изследването доказват, че ас. Колева владее изкуството на съдържателните интерпретации. От особено значение е извода за резултатността на парадигмата на съвременното предучилищно обучение и възпитание у нас.

В монографията „Социален интерес и възпитателна среда“ за първи път се представя сравнително изследване на социалния интерес на деца от предучилищна възраст. Идеята за влиянието на социалната среда върху развитето, присъства като лайтмотив и тук, но по отношение на деца възпитавани в различна среда-семейна и извънсемейна. От особено значение е изведения концептуален модел на грижи за развитие на социалния интерес при деца, отглеждани в извънсемейна среда. Систематично са изложени тези за институционалното отглеждане на децата като ас. Колева творчески ги преосмисля, достигайки до важни заключения за практиката, като аргументира идеята за необходимостта от алтернативен тип резидентна грижа. Тази монография най-ясно илюстрира и утвърждава индивидуланата психология на Адлер като съдържаща най-голям обяснителен потенциал по отношение на връзката развитие-среда.

В монографията „Социалната отговорност и социален интерес-предиктори на професионалната пригодност на учителите“ също е изградена върху идейната платформа на индивидуалната психология на Адлер като тук е потърсена връзка между социалния интерес и професионалната дейност. Голяма е приложната значимост на представеното теоретично и емпирично изследване, доколкото създаването на професиограма на съвременния педагог е от изключителна важност поради повишените изисквания към личността на учителя. В излагането на своята позиция по проблема ас. Колева се опира на историческата мъдрост, вплетена в религиозните и философски учения на Аристотел, Платон, Хегел и Сартър, достигайки до емпирични знания и доказателства, извлечени чрез методите на съвременната наука. Приложен е тест, съдържащ 10 казуса, който по своята същност е проективен, даващ възможност да се прояви личностния смисъл, който носи понятието „социална отговорност“ за всеки участник. Подобен изследователски метод е позволил на ас. Колева да достигне до дълбинно разбиране на изследвания проблем.

Като цяло преведените емпирични изследвания са добре замислени и коректно осъществени. Използвани са различни взаимодопълващи се методи (дескриптивна статистика, корелационен анализ, Т-критерий и F-критерий за сравняване на средните стойности), което е позволило да се събере респектираща по обем информация за измерваните променливи.

В изследванията на ас. Колева се отчитат и теоретико-методологическите постижения на видни български учени като проф. Стойкова. В тази връзка трябва да се отбележи, че чрез своите разработки ас. Колева става част от създаването на една традиция, обогатяваща натрупания до момента опит с оригинален научен принос.

Приноси на кандидата

Солидаризирам се със самооценката на автора за приносните моменти в научното му творчество. Бих открито следните приноси:

1. Систематизирани са, доразвити са и са адаптирани научни знания от индивидуалната психология, третирана като предвестник на Социалната, към областта на Педагогическата и Възрастова Психология. В тази връзка прецизирани са теоретични постановки за конструкта „социален интерес“
2. Разработени са значими проблеми за Педагогическата и Възрастова психология, свързани с теорията, методологията и практиката в тази област. Показателни за това са изследванията и в трите монографии, посветени на: професионалния профил на учителя, типа възпитателна среда, ролята на етнокултурния контекст за социализацията.
3. Получени са нови знания по третираните научни проблеми на базата на натрупаната фактология в множество емпирични изследвания.
4. Обогатен и доразвит е изследователският инструментариум на психологията. Апробирана е методика за изследване на социалния интерес и за деца, отглеждани в извънсемейна среда.

Това са част от приносите, които илюстрират степента на съответствие между изискванията за позицията, за които се кандидатства и качествата на кандидата.

Заклучение

Ас. Колева умело съчетава преподавателската и научна дейност. Научните ѝ публикации създават необходимата публичност за дейността ѝ и дават възможност на научната общественост да се запознае с нея. Тематиката на публикациите ѝ съответства на тематиката на обявения конкурс. Научната ѝ и педагогическа дейност удовлетворяват изискванията на закона за развитие на академичния състав на РБ и Правилника на неговото приложение.

Въз основа на положителната оценка на учебно-преподавателската дейност на кандидата, научната значимост на научните му трудове и отзвукът, който те са намерили в академичната литература давам своя вот за присъждане на академичната длъжност „доцент“ на ас. Неделина Здравкова Колева.

Изготвил становището: